

Юлія Науменко, Юлія Шустова, Наталя Тимашук у виставі «Великий льох» за містерією Тараса Шевченка. Полтавський театр ляльок.

У пошуках візуального вирішення Н. Лапунов надихався традиціями «козацького бароко». Спомини Душ про земне життя оживають на сцені у вигляді плоскісних фігур, схожих на адських грішників з народних ікон: Петро сидить верхи на гієні; Катерина пливе не в золотій лодії, а на спині морського змія; демонічні коні мчать Батурином. У цьому ж ряду наводиться й очевидна цитата «Герніки» П. Пікассо.

Запропонована режисером інтерпретація тріад шевченківських персонажів, однакових і водночас різних, символізує єдність пороків у множинності їх проявів. Ці три Голубки-Душі, подібні до древніх Алконостів (Юлія Науменко, Юлія Шустова і Наталя Тимашук), три Ворони в намисті з черепів (Марфа Буторин, Валентина Щокіна і Наталя Гнитій), троє Лірників, – як відзначила у своїй лекції І. Савченко, – нижчий щабель існування в шевченківській світобудові (Сергій Циба, Сергій Мамон та Микола Вітрук). В одній зі сцен Ворони утворюють фігуру триглавого імперського орла – поєднання двоголового московитського та одноголового польського.

Ключовим просторовим образом стає цвинтар з багатьма розп'яттями, ніби на литовській Горі хрестів. У вересні 2022 року, трохи більш ніж через рік після прем'єри, Ніко справедливо порівняє цей образ з масовим похо-

ванням убитих мирних мешканців Бучі. Ще одним простором дії стає екран, що поєднує кінематографічний пролог, відзнятий в околицях церкви Благовіщення Пресвятої Богородиці в селі Федорівка на Полтавщині, з літературним епілогом (відеорежисер – Максим Стариков). Пророцтво про близнюків-антагоністів, одному з яких суджено невпинно боротися за щасливу долю Вітчизни, а другому – одвічно її знищувати, розкрито в екранному образі України як сліпої Немезіди (відплата) – дочки Феміди (справедливості), котра тримає на руках немовлят Діоскурів.

Докторка філологічних наук, професорка Львівської політехніки Ірина Фаріон (1964–2024) в одному з інтерв'ю безкомпромісно відзначила: «Найскладніший його [Т. Шевченка – Д. С.-Д.] твір, який у школі не вивчають. А навіщо? Навіщо формувати сильне молоде покоління? Навіщо давати дітям компас сильного українця, незламного, могутнього – "Великий льох"? Тобто ми у своєму незнанні про самих себе добрели до такої стадії, що ми Шевченка без перекладача, без медіатора, без Гермеса прочитати не можемо». Ніко Лапунов, безперечно, став таким Гермесом для своїх глядачів, акторів, співавторів...

Востаннє в житті ми бачились з Ніко у вересні 2021-го, у сквері біля пам'ятника гетьману Сагайдачному неподалік Києво-Могилянської академії. Коли помирають герої, що залишається нам, живим? Вдячність, пам'ять і велика праця.

Під час повномасштабної війни директор Полтавського театру ляльок Тетяна Вітряк докладає велетенських зусиль задля збереження пам'яті про творця й патріота Ніко Лапунова та втілення в життя його ідей щодо розвитку театру, який став для нього останнім творчим домом.

Сцена з вистави «Великий льох». Фото з архіву Полтавського академічного обласного театру ляльок.

Медійній сфері – бюджет незмінний, на книги і кінофільми – втричі менший

У проєкті бюджету на 2025 рік передбачено зменшення коштів на культурну сферу та кіновиробництво, натомість більшість видатків на медійну сферу залишилися на рівні минулого року, а по деяких бюджетних програмах зросло. Фінансування Держкіно знизилось порівняно з 2024 роком утричі, Українського інституту книги – більш ніж удвічі, істотного скорочення зазнали Український культурний фонд та Український інститут. Комітет Верховної Ради з питань гуманітарної та інформаційної політики вже запропонував збільшити у проєкті бюджету-2025 державну підтримку книговидавництва та кінематографу, а також діяльності культурних інституцій.

Актуальні проблеми української кіноіндустрії

На 3-му пленумі НСКУ (6.11.2024) виступив новий очільник Ради з державної підтримки кінематографії – державного органу виконавчої гілки влади України – Андрій Осипов (директор Одеської кіностудії). Він розповів, що Рада на перших своїх засіданнях розглянула скарги щодо рішень попередньої Ради, прийняла ухвали щодо вдосконалення правових моментів власної діяльності. Сприяла тому, що на 80% усунуто конфлікт між Радою і кіноспільнотою. Андрій Осипов наголосив, що першочерговим завданням є створити умови, щоб до кінця року використати кошти, закладені в Бюджеті країни на кіногалузь на 2024 рік. Для цього необхідно затвердити результати 19 конкурсу, бо якщо цього не зробити, це призведе до занепаду кіногалузі. Він також сказав, що члени Ради готові до критики, але конструктивної. Ще одна проблема: Комітет ВР з фінансів разом з Міністерством фінансів вніс пропозицію зняти податкові пільги з виробництва фільмів. Але якщо не продовжити цієї пільги, це призведе до подорожчання всіх виробничих процесів на 20%. Ці гострі проблеми Рада розгляне 19 листопада.

«Український театральний костюм ХХ–ХХІ ст. Ідентичність, контекст, ландшафт»

24 вересня артцентр «Дзиґа» відкрив виставку робіт українських художників

ХХ століття, які зробили великий внесок у розвиток українського мистецтва, зокрема Вадима Меллера й Анатолія Петрицького, які на початку ХХ століття були одними з найяскравіших українських митців авангардистів. В експозиції – підбірка рідкісних фото їхніх костюмів. Два потужні львівські художники Мирон Кипріян та Євген Лисик, без яких важко уявити розвиток українського театру ХХ ст., представлені не лише фотографіями, а й оригіналами ескізів. Окрім того, експонуються твори і сучасних художниць, які співпрацюють з різними національними й муніципальними театрами України, а також реалізують незалежні мистецькі проєкти: Ганна Іпатьєва, Даниїла Колот, Юлія Заулична, Олена Поліщук, Людмила Нагорна. Свої творчі роботи й центральну інсталяцію «Червоне, біле, мінливе» представив і куратор проєкту Богдан Поліщук.

Театральна прем'єра за творами Василя Стефаника

На Новій сцені Національного театру ім. Лесі Українки відбулася прем'єра вистави «Стефанік. Новели» за творами Василя Стефаника. Її присвятили Дню писемності та української мови. Василь Стефанік – видатний майстер соціально-психологічної новели. Враховуючи сучасні виклики для України, актуальність його творів зростає. «У своїх творах він змальовував героїв у момент розпаду і безвиході, адже саме тоді найяскравіше проявляється справжня суть людини», – звертають увагу митці. Режисер Євген Храмов, уже відомий глядачам за виставою «Украдене щастя», та сценограф Пилип Нірод у цій роботі також прагнуть дослідити глибини людської екзистенції та суспільного життя.

«Паростки»: театр можливостей

2001 року Віталій Любота створив перший в Україні Народний аматорський театр-студію «Паростки», де грають люди з особливостями: ментальними, опорно-руховими, аутизмом, синдромом Дауна, різними формами ДЦП чи постінсультними парезами тощо. Відтак ці люди набули сенсовості буття: не дочекались смерті, а повноцінно жити. З чого все почалося? Режисер, викладач Академії мистецтв ім. Павла Чубинського Віталій Володимирович Любота – родом зі Звенигородки Черкаської області – за-

кінчив заочне відділення Національного університету культури. На початку 2000-х вирішив провести Всеукраїнський фестиваль дитячих театрів. Тоді й познайомився з Євгенією Костюшенко – мамою дитини із синдромом Дауна, яка організувала громадську організацію «Сонячний промінь», залучивши матерів зі схожими проблемами. Поставив новорічну виставу з особливими підлітками. Так і відбулося народження театру «Паростки». 25 років тому в Україні не було жодного схожого театру, а нині є більше ста. Тепер тема інклюзивних театрів набула нової актуальності. Адже з фронту приходять люди з каліцтвами не тільки фізичними, а мистецтво може сприяти реабілітації. Як стверджує Віталій Любота, «Паростки» – театр не жалю, а можливостей. А також переконаний, що театр має бути визнаним способом реабілітації.

Ольга Сергічук

«Олександр Довженко: цифрова колекція»

В Україні запустили онлайн-проєкт «Олександр Довженко: цифрова колекція» до 130 річниці від дня народження кінорежисера і письменника, про що повідомили на сайті Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України. Він презентує документи з його архівних фондів і висвітлює різні віхи життя й творчості майстра, а також представляє його як художника, кінорежисера, сценариста, письменника і педагога. Виклали фотографії, щоденникові нотатки, творчі й зображальні архівні документи, а також статті й світлини з фондів культурних діячів, які співпрацювали з Олександром Довженком і досліджували його надбання. Серед них – історик і літературознавець Федір Редько, актор Юрій Тимошенко, літературознавець і критик Олег Бабишкін, письменник Олександр Підсуха, кінорежисер Олексій Швачко, культуролог, кінокритик і видавець Роман Корогодський, журналіст Микола Куценко, кінорежисер і сценарист Володимир Денисенко та інші.

Космічні фантазії по-українськи

Для дебютної стрічки Павла Острікова «Ти – Космос» продюсерська компанія ForeFilms створила складні декорації у павільйонах ДП «Національна кінемате-